

PAPER DETAILS

TITLE: Charles Barbour`un Derrida`s Secret: Perjury, Testimony, Oath Kitabı Üzerine

AUTHORS: Önder ÖZDEN

PAGES: 258-265

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1197886>

Charles Barbour'un *Derrida's Secret: Perjury, Testimony, Oath* Kitabı Üzerineⁱ

ÖNDER ÖZDEN¹

¹ Dr., Research Fellow, Institute for Social Research, Frankfurt am Main, Germany

(Orcid ID: 0000-0002-8311-3718)

Özet

Bu makale Charles Barbour'un *Derrida's Secret: Perjury, Testimony, Oath* adlı kitabının bir incelemesidir. Barbour, bu kitabında eleştirel bir bakış açısıyla Jacques Derrida'nın eserlerini sır kavramını odağına alarak inceliyor. Barbour, sırrın sadece Derrida'nın düşüncesini anlamak için önemli olmadığını, aynı zamanda sosyal ilişkimizi de yapılandıran bir kavram olduğunu iddia ediyor. Bu anlamda Charles Barbour'un kitabı, Derrida'nın düşüncesine ve sosyalliğimize farklı bir açıdan bakma fırsatı veriyor.

Anahtar Kelimeler: Sır, J. Derrida, inanç, Yalan yere yemin, Tanıklık, Yemin

Corresponding Author / Sorumlu Yazar

ÖNDER ÖZDEN

Institute for Social Research, Frankfurt am Main,
Germany

E-mail / E-posta

onderozdenn@gmail.com

Manuscript Received / Gönderim Tarihi

July 11, 2020 / 11 Temmuz 2020

Revised Manuscript Accepted / Kabul Tarihi

September 10, 2020 / 10 Eylül 2020

To Cite This Article / Kaynak Göster

Özden, Ö. (2020). Derrida's Secret: Perjury, Testimony, Oath. *ViraVerita E-Journal: Interdisciplinary Encounters*, Sayı 12, 258-265.

On The Book of Charles Barbour's *Derrida's Secret: Perjury, Testimony, Oath*

Abstract

This paper is a review of Charles Barbour's book *Derrida's Secret: Perjury, Testimony, Oath*. In this book Barbour critically engages Jacques Derrida's *oeuvre* deploying the notion of secret. Barbour claims that secret is not only important to understand Derrida's thought, but also it is this very notion that structures our social interaction. In this sense, Charles Barbour's book gives an opportunity to engage Derrida's thought and our very sociality from a different angle.

Keywords: Secret, J. Derrida, Faith, Perjury, Testimony, Oath

Charles Barbour'un *Derrida's Secret: Perjury, Testimony, Oath* Kitabı Üzerine

Jacques Derrida'nın öğretisi bir sırra sahip midir, keşif ve icat gibi kavramları durmaksızın yapısöküme uğratan bir çabanın ürünü olan metinlere serpiştirilmiş keşfedilmeyi bekleyen bir sır, görmek için çabalayanlara kendini açan bir gizemden söz edilebilir mi? Derrida'nın eserlerine aşına olanlar bu sorulara olumsuz yanıt verecektir, Charles Barbour da *Derrida's Secret* adlı yapıtında öyle yapıyor ve fakat bunun ötesine geçerek Derrida'nın metinlerini, toplumsallığımızı borçlu olduğumuzu ileri sürdüğü sırrı etraflica ele almak için işe koyuluyor. Aslında Barbour'un çabasının iki yönü bulunduğu altı çizilmeli, yazar bir yandan bir önceki cümlede söylendiği gibi sırrı soruşturmasına konu ederken diğer yandan da Derrida'nın yapıtlarının sır etrafında kümелendiğine dikkat çekiyor. Bu bakımdan kitabın mottosu olabilecek "Derrida'nın sırrı onun bir sırra sahip olmamasıdır" ifadesi hem Derrida'nın metinlerini hem de genel anlamda toplumsal ilişki ağını birlikte ele almaya olanak sağlıyor. Çünkü Barbour' a göre sır başkalarıyla olan ilişkimizi yapılandırır, başkasıyla her karşılaşma sır durağında gerçekleşir ya da bu karşılaşmanın buluşma noktası ancak sır olabilir. O halde ötekine çağrının, yakarmanın ürünü olan Derrida'nın eserleri, toplumsal ilişki ağını yapılandıran sırrı yankılar. Barbour'un çabası, bu yankıyı yakalamayı amaçlıyor. Peki, sırla neyi kastediyor yazar? "Sır olarak adlandırdığım şey [...] ötekilerle olan ilişkilerimizin bir koşuludur ya da karşılıklı etkileşimin bir koşuludur ve ancak karşılıklı olarak kendimizi, birbirimize ve aslında (özneler ve nesneler olarak ifade ettiğimiz bütün şeyleri içeren) herhangi ötekine, tam da kendimizi gizlediğimiz sürece, tam da bu anda, açabiliriz" (Barbour, 2017, s. 8).

Barbour'a göre, sır bütün toplumsal yaşamımızı kateder ve kiminle ya da neyle karşılaştığımızdan bağımsız olarak bütün ilişkilerimiz, gizle(n)menin ve açığa koymanın/çıkmanın çeşitli veçhelerince yapılandırılır. Yazar için burada söz konusu olan sır, aşkın bir olguya işaret etmez aksine bu, dünyevi olana ve hayatın akışı içinde başkalarıyla karşılaşmanın kaçınılmazlığına ilişkindir. Elbette sır, bir anlamıyla birinden belli bir bilgiyi, durumu ya da olayı saklamak anlamına gelir, fakat Barbour bu anlamının ötesinde, sırrı ontolojik bir bağlamda ele alıyor. Yazar için sır, ilişkimize içkindir, her paylaşımda yeniden açığa çıkar. Ona göre sır, başkasıyla etkileşime geçtiğimiz her anda tümüyle ele geçirilmesi mümkün olmayan, tümüyle bilginin konusu olamayacak bir görünmez noktanın varlığını ima eder. Çünkü sır, ötekinin muğlaklığıdır, ötekinin ne düşündüğünden ne yapmayı amaçladığından asla emin

olamamayı içerir. Barbour, sırrın bu ontolojik niteliğinin kişinin kendisiyle olan ilişkisinde de mevcut olduğunu belirtir. Yazara göre benlik bir dizi yer değiştirmenin ürünüdür, kendi tarihi boyunca sabit kalan bir benlikten söz edilemez. Benlik sürekli dönüşen, farklılaşan geçmiş, gelecek ve şimdinin eseri olan 'benlik'lerin, birer öteki olarak, durmaksızın iç içe geçtiği, ayrıştığı bir süreç olarak düşünülmedir. Bu bakımdan toplumsal ilişkiler için söz konusu olan muğlaklık, başkasıyla olan etkileşmemizi yapılandıran, bir an beliren, açığa çıkan ve fakat aynı anda saklanan sır, benliğin kendisiyle olan ilişkisinde de belirleyici bir etkidir. Çünkü Derrida'yı alıntılayan Barbour'a göre "her öteki tümüyle ötekidir" bu bakımdan benliğin kendisiyle ve başkalarıyla olan ilişkisi, sırrın gölgesi altındadır. Yazar, böylelikle sır kavramına kurucu bir rol atfetmekle, sırra tarih ötesi bir nitelik atfetme riskini de üstlenmiş gözüküyor. Her ne kadar Barbour soruşturmasına oldukça güncel bir noktadan başlasa da - devletlerin ve sosyal medya devlerinin sırrı ele geçirme çabalarının yoğunlaştığına göndermede bulunsa da - sır kavramının tarihsel bağlamının üzerinden hızlıca atlayarak, kavramı ontolojik bir çerçeveye yerleştiriyor. Böylece bir anda sırrın tarihsel dönüşümü gözden kaybolmaya başlıyor. Sırrın, modernleşme süreciyle ya da Norbert Elias'ın kavramsallaştırmasıyla uygarlaşma süreciyle ilişkili olup olmadığı, ne türden bir dönüşüme uğradığı – ya da uğramadığı – Barbour'un soruşturmasına konu olmuyor.

Barbour, tarihselliği kenara koyarak, tabiri caizse tarih üstü bir açıdan sırrın toplumsallık için ne anlama geldiğine odaklanır ve ona göre toplumsal ilişki ağı, sadece sırrın gölgesi altında değildir, bilakis burada söz konusu olan gölgenin ve aydınlığın sürekli yer değiştirdiği bir dinamik bir süreçtir. Yazara göre bu süreci yapılandıran sır, o halde, derhal asla tamamıyla bilinemeyecek olarak kalacak ötekine karşı şüphe bulutlarını sahneye çağırır. Eğer öteki tümüyle ötekiyse, ötekinin beni aldatmadığından, bana yalan söylemediğinden asla emin olamam. Öteki her an, her solukta beni kandırabilir. Bilinemeyecek olan öteki, beni şüphenin ağırlığı altında soluksuz bırakır. Fakat Barbour, sırrın şüpheyne ilişkin bu davetini güven kavramıyla karşılar.

Barbour'a göre toplumsallığı yapılandıran sırsa onu bir arada tutan güvendir. Çünkü eğer öteki tümüyle ötekiyse şüphenin ilacı sadece güven olabilir; ötekinin ne düşündüğünü, neyi amaçladığını asla tam anlamıyla kendi bilgimin sınırları içinde kavrayamayacaksam bu, toplumsallığı var kılmak için güvenin kaçınılmazlığını ortaya kor. Sadece şüphenin hâkim olduğu bir iklimde birlikte yaşamaktan söz edilemez, böylesi bir dünya ancak Hobbes'un 'insan insanın kurdudur'la özetlediği kurgusal bir yer olabilir. Oysa Barbour için eğer bir arada yaşıyorsak bu, bizi bir araya getiren, insanı şüpheyne gark olmaktan alıkoyan bir etmen olarak güvenin varlığına

işaret eder. Yazara göre her an durmaksızın kanıtlamayacağımız bir deneyim içinde buluruz kendimizi, öteki bize güvenir ve biz ötekine güvenir (2017, s. 133) ya da Derrida'nın başka bir eserinde dile getirdiği şekliyle:

Birincil mucize, mucizelerin en sıradanı tam anlamıyla 'inan bana!'dır (*believe me!*).

Biri diğerine 'inan bana!' dediğinde kanıt başvurunun kendisi kanıtlanabilir değildir.

Kafamda, özel (kutsal - *sactum*) odamda düşündüğüm şey, sonsuz yapısal nedenlerle sizin için asla erişilebilir olmayacaktır; diğer tarafta neler olduğunu asla bilemezsiniz

[*de l'autre cote*]. Basitçe 'inan'abilirsiniz.ⁱⁱ

Barbour toplumsal ilişkimizi kat eden güvenin dilde somutlaştığını savunur, ona göre konuşmak bir güven edimidir: dilde yer tutan olarak konuşan, kendi hakikatini ötekine vadeder. Derrida'nın ifadeleri ile: "Ağzımı açtığım her anda, yazdığım ya da konuştuğum her anda, yemin ederim. Yeminin edimselliği, diğer söz edimlerin biri değildir: aksine, diğer edimsellik tarafından ima edilir ve bu yemin gelmekte olan dilin benzersizliğini haber verir" (alıntılayan Barbour, 2017, s. 52). Derrida'nın yorumunun izinden ilerleyen Barbour (2017, s. 52), konuşmanın kendi hakikatini anlatmaya yemin etmek/söz vermek anlamına geldiğini belirtir – ne söylerse söylesin söyledikleri asla ve tamamen doğrulanamayacak olan, dilde yer tutan yani konuşan, dinleyeninden güven talep ederek kendi tekil ve benzersiz hakikatini anlatacağına örtük olarak yemin eder.

Derrida'yı takip eden Barbour'a göre dil tarafından ima edilen yeminin her seferinde açık bir şekilde ifade edilmesine gerek yoktur fakat her halükârda konuşmayı ve dolayısıyla dili mümkün kılan yemindir. Bu açık olarak dillendirilsin ya da dillendirilmesin başka birine bir şey söyleyen, herhangi bir işaret kullanan bunu, "konuştuğumda inan bana" ile önceler ya da konuşmasının, işaret kullanımının ön sözü "inan bana"dır. Aynı anda, herhangi bir konuşmanın ya da işaretin muhatabı olan duyduğunun inanılır olduğuna, konuşanın samimi olduğuna çoktan izin vermiştir (cevap vermeden ya da sorgulamadan önce konuşanı bir muhatap olarak kabul etmiştir). Barbour (2017, s. 26), Derrida için her sosyal ilişki ya da etkileşim bir yemine, kişinin inandığını söylediğine ve diğerinin de aynısını yaptığını inandığı söz verilmiş bir anlaşmaya dayandığını belirtir. Bu bakımdan yazar, biz güvenin yaratıklarıyız, demektir yani ilişkiye geçmek demek güvenmek demektir. Bu güven anlaşması için ihanet anlamına gelen yalan söz konusu olduğunda dahi, yalanın var olabilmesi bu ön kabule bağlıdır.

Barbour'a göre (2017, s. 50) o halde bir şey söylemeden önce hakikatimizi dile getireceğimize ve bir konuşmanın muhatabı olmadan önce bize söyleneceklerle inanmaya

yemin etmişizdir. Fakat yazar, kökensel olarak ifade edebileceğimiz bu yeminin yalanı, aldatmayı ortadan kaldırdığını düşünmemektedir. Bilakis, Derrida'dan mülhemle Barbour'a göre konuşmak, yemin etmek olduğu kadar aynı solukta yalan söylemektir, kökende bulunan yemine ihanet etmektir. Bu ihanetin nedeni ise toplumsallığın gereğidir. Derrida'nın Levinas ile olan diyalogunu yorumlayan yazara göre insan sadece yüz yüze bir iletişim içinde değildir, böylesi bir iletişime her daim bir üçüncü dâhil olur. Ötekinin mutlak başkalığı ile saf bir ilişki kurmak mümkün değildir. Bu nedenle birine edilen yemin, başkasına verilen söze sadakatsizlik anlamına gelir; sadakat, ihanet etmekle birlikte bulunur. Burada Barbour'un söz konusu ettiği ihanet, sadece ötekinin kendi hakikatini anlatacağına ilişkin ettiği yemini kasti olarak çiğnemesinin bir ifadesi olan yalanı değil, fakat bunu içerecek şekilde temelde yer alan yemine asla tamamen sadık kalınamayacağına işaret eder. O halde insan, bir ihanet ekonomisi içinde yaşar; birine ihanet etmeden başka birine sadık kalınamaz ya da Derrida'nın ifade ettiği gibi "[b]aşkasına karşı sorumluluğumu ancak ötekine olan sorumsuzluğum ile yerine getirebilirim" (alıntılayan Barbour, 2017, s. 60). Toplumsallığımızı borçlu olduğumuzu belirttiği inanç ve sır; ihanet, aldatma ve yalanla eş-kökenlidir ve Barbour tam da bu eş-kökenliliğin etiğe imkân tanıdığını, Derrida ile birlikte iddia eder. Barbour – ve yazarın okumasına göre Derrida – için eğer toplumsallığımızı mümkün kılan yemine sadık olmak ve ol(a)mamak aynı anda verili ise ve hatta birine sadık olmak, başkası için ihanet anlamına geliyorsa, o halde asıl mesele, en az ihaneti mümkün kılmaktır. Dolayısıyla Derrida'nın izinden ilerleyen yazar için mesele bir ekonomi sorunu haline dönüşmektedir. Bir nevi olasılıklar hesaplanmakta, bağlam gözetilmekte ve en az ihanete yol açacak karara, bu ekonominin işaret ettiği salınım uyarınca yine salınımın içinde kalınarak yer açılmaktadır. Böylelikle toplumsallık inanç ve sır, ihanet ve aldatma ilişkileri tarafından sabit bir yapı halinde kavramsallaştırılıyormuş gibi görünmektedir. Barbour, ilk elde toplumsallığı sırrın sağladığı bir dinamizmle ele almaya çalışırken, bu dinamizm bir sonraki hamlede çerçevesi belirlenmiş bir ekonominin içine hapsedilmiş görünüyor. Başka türlü bir ekonominin mümkün olup olmadığı ya da bu ekonominin durdurulup durdurulamayacağı sorusu yanıtız kalıyor.

Yazarın altını çizdiği etiğe ilişkin bir başka boyut ise ihanet sarmalı içinde yaşıyor olmanın toplumsallığı yapılandıran sırrı tümüyle ele geçirmeye dönük bir çabayı – böyle bir şey mümkün olmasa da – haklı çıkarmayacağıdır. Barbour'a göre böyle bir gayret tam da totaliter siyasetin arzusudur ve özellikle günümüzde devletlerin toplumsal bağı dahi ortadan kaldırma potansiyeli taşıyan güvenlik politikaları bu siyasetin bir örneğini teşkil eder: "Burada benim temel

argümanım, [öncelikle] günümüz devletlerinin her zaman işlevlerinden biri olan, sadece şiddet üzerine değil ayrıca sır üzerine de tekel kurmaya çalıştıkları ve [ikincisi] bunun, sadece liberal mahremiyet ve özgürlüğü değil fakat toplumsal bağın kendisini ya da bizi ayıran şeyi paylaşma şeklimizi ortadan kaldırma potansiyeli taşıyan tehlikeli bir fantezi olduğu ve [son olarak] sadece ayrı tutularak bir arada bulunabileceğimizdir”(2017, s. 27).

Barbour bu argümanını, Derrida’nın eserleri üzerinden geliştirerek kitabının ayrı bölümlerinde incelediği yemin, tanıklık ve aldatma temaları ekseninde işliyor. Derrida’nın geniş külliyyatını katetmesi ve bunu yaparken Georg Simmel, Emmanuel Levinas, Martin Heidegger, Hannah Arendt, Gilles Deleuze ve Giorgio Agamben gibi yazarlarla, Derrida’nın eserlerinin ortak noktası olduğunu savunduğu sır kavramını diyalog içinde ele alması ve bu okumayı geliştirirken güncel politik bir meseleye dokunması, zaman zaman tekrarlar karşılıksa da, Barbour’un eserinin güçlü yanlarını oluşturuyor. Özellikle Barbour’un belirttiği gibi bir yandan devletlerin mahremiyeti ve sırrı giderek yoğunlaşan kuşatma gayreti, sırrı yeni bir gözle ele almayı kaçınılmaz kılıyor. Fakat, her ne kadar, Barbour’un sırrı tümüyle ele geçirmeye dönük siyasal bir çabayı, totaliter olmakla özdeşleştirmesine karşı çıkmak zor olsa da güvenlik aygıtının varlığını aslında güven ve güvensizlik arasındaki salınım borçlu olabileceği de göz önüne alınmalıdır. Yukarıda ekonomi meselesi ile birlikte değinilen nokta ile uyumlu bir şekilde tam da Barbour’un ötekinin muğlaklığı olarak adlandırdığı ve toplumsallığımızı yapılandırıldığını iddia ettiği olgunun ta kendisi güvenlik aygıtının gelişeceği patikayı açmış olamaz mı? Sırrı tümüyle ele geçirme hedefi olup olmamasından bağımsız olarak, muğlaklığın yarattığı imkânı kullanan ve hayatı, örneğin kimliğin doğrulanması için kimlik belgesi kontrolünden, parmak izi ya da DNA incelemesine kadar uzanan bir dizi doğrulama pratiği (ve elbette kurumu) ile kuşatan bir siyasal mantığın hâkimiyeti altında yaşamıyor muyuz? Hatta tümüyle sırrı ele geçirmek bir yana, iddia edilen sırrın varlığının ta kendisi güvenlik aygıtını olası kılmamakta mıdır? Bu bakımdan sır, bir etik imkân yaratmaktan ziyade sırrın ve böylece güvenlik aygıtının ötesine geçebilecek başka bir etiğin önünü kapatmamakta mıdır? Etiğin ufkunu, sır ve güven arasında en az ihanetle ilişkili bir aritmetikle sınırlandırmaktan kaçınmak mümkün olamaz mı?

Bu soruların yanıtları Barbour’un eserinde bulunmamakla birlikte, okurunu bu türden soruları sormaya kışkırtması, siyasal teorinin/felsefi mülâhazanın kıyısında kalan sır, güven, yemin, tanıklık ve aldatma gibi kavramları yeniden düşünmeye teşvik etmesi ve Derrida’nın külliyyatını sır teması içinde oldukça zengin bir içerikle gözden geçirmeye davet etmesi Charles Barbour’un *Derrida’s Secret* başlıklı eserini ayrıcalıklı bir yere yerleştiriyor.

ORCID ID

ÖNDER ÖZDEN

<https://orcid.org/0000-0002-8311-3718>

Declaration of Conflicting Interests

The author declared that there were no conflicts of interest with respect to the authorship or the publication of this article.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazar bu makalenin yazarlık veya yayımlanmasına ilişkin olarak hiçbir çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Sonnotlar

ⁱ Charles Barbour (2017), *Derrida's Secret: Perjury, Testimony, Oath*, Edinburgh: Edinburgh University Press.

ⁱⁱ Jacques, Derrida (2001), "Above. All. No. Journalists!" *Religion and Media* içinde, (ed.) Hent de Vries ve Samuel Weber. Stanford:Stanford University Press, 56-93. s. 76